

Turiny

VI. Vanduo ir tirpalai 117

6.1	Vandens būsenos.....	118
6.2	Išskirtinė vandens savybė.....	120
6.3	Vanduo – svarbiausias tirpiklis.....	122
6.4	Rūgštieji ir šarminiai tirpalai.....	124
	Metodas. Odos ir plaukų priežiūra.....	126
	Laboratorija. Tirpalų tyrimas indikatoriais.....	127
6.5	Be vandens nėra gyvybės.....	128
6.6	Vanduo Žemėje.....	130
6.7	Geriamasis vanduo.....	132
	Metodas. Vandens apskaita.....	134
	Laboratorija. Geriamasis vanduo.....	135
	Žvilgsnis iš arčiau. Vandens tiekimo istorija.....	136
	Santrauka	138
	Pasitikrink!	140

VII. Žmogaus kūnas..... 141

7.1	Žvilgsnis į žmogaus vidų.....	142
	Metodas. Teksto skaitymas.....	144
7.2	Mūsų maistas.....	146
7.3	Sveika mityba.....	148
	Metodas. Projektiniai darbai – mokymasis kartu.....	150
7.4	Projektas „Labas rytas, pusryčiai!“.....	152
	Laboratorija. Sveiko maisto receptai.....	153
7.5	Dantys.....	154
	Metodas. Valome dantis.....	156
	Metodas. Mobilioji programėlė – moko ir padeda.....	157
7.6	Virškinimo mašina.....	158
7.7	Kaulai ir raumenys.....	160
7.8	Pasportuokime!.....	162
	Metodas. Lengvasis kultūrizmas.....	164
	Laboratorija. Širdis ir plaučiai.....	166
7.9	Žmogaus jutimai.....	168
	Laboratorija. Jutimų pasaulis.....	170
	Santrauka	172
	Pasitikrink!	174

VIII. Naminiai gyvūnai ir kultūriniai augalai 175

8.1	Nuo vilko iki šuns.....	176
	Metodas. Augintinio įsigijimas – atsakingas sprendimas.....	178
	Žvilgsnis iš arčiau. Šuns priežiūra.....	179
	Žvilgsnis iš arčiau. Šunų veislės.....	180
	Žvilgsnis iš arčiau. Vilkas.....	181
8.2	Naminė katė – sėlinanti medžiotoja.....	182
	Žvilgsnis iš arčiau. Kačių veislės.....	184
	Žvilgsnis iš arčiau. Didžiosios katės.....	185
	Žvilgsnis iš arčiau. Mažieji globotiniai.....	186
8.3	Pirma praryja, paskui kramto.....	188
8.4	Laukinė ir naminė kiaulė.....	190
8.5	Eiklusis žirgas.....	192
	Žvilgsnis iš arčiau. Žmogus ir arklys.....	194
8.6	Daržo augalai.....	196
	Žvilgsnis iš arčiau. Daržovės.....	198
	Laboratorija. Tiriame daržoves.....	199
8.7	Bulvė – svarbus maistinis augalas.....	200
	Žvilgsnis iš arčiau. Bulvės istorija.....	202
	Laboratorija. Bulvė.....	203
8.8	Obelis ir jos vaisiai.....	204
8.9	Mus maitina javai.....	206
	Žvilgsnis iš arčiau. Javai.....	208
	Žvilgsnis iš arčiau. Nuo grūdų iki miltų.....	209
	Žvilgsnis iš arčiau. Javų produktai.....	210
	Laboratorija. Grūdai ir jų naudojimas.....	211
	Žvilgsnis iš arčiau. Kitos šalys – kiti kultūriniai augalai.....	212
8.10	Žemės ūkio kaita.....	214
8.11	Projektas „Pas ūkininką“.....	216
	Santrauka	218
	Pasitikrink!	220
	Sąvokų ir asmenvardžių rodyklė.....	221
	Užduočių atsakymai.....	222

8.11 Projektas „Pas ūkininką“

Ką reikia turėti?

- Guminius batus – vaikščioti po arimus ar fermaž.
- Bloknotą ir rašiklį – svarbiai informacijai užsirašyti.
- Išmanųjį telefoną – pokalbiams su ūkininko šeimos nariais filmuoti, ūkiui fotografuoti.

Ką daryti ūkyje?

Pasikalbėkite su ūkininku ir jo šeimos nariais. Pateikite iš anksto apgalvotų klausimų. Jeigu žmonės leis, pokalbį galite nufilmuoti. Kitas variantas – atsakymus užsirašyti į bloknotą. Jei pasiseks, nufilmuokite šeramus gyvulius ar dirbančią techniką. Nupieškite ūkio (fermos) planą. Pažymėkite pastatų paskirtį: gyvenamasis namas, karvidė, garažas ir kt. Nufotografuokite bendrą fermos vaizdą, ūkio laukus, laikomus galvijus, žemės ūkio techniką.

Apie specializaciją

Ūkių specializacija labai įvairi. Vieni ūkininkai laiko karves pienui, kiti – jaučius arba kiaules mėšai. Rečiau auginami arkliai, ožkos arba avys. Nemažai ūkininkų kultūriniais augalais užsėja didelius ariamosios žemės plotus. Šie ūkiai specializuojasi auginti kviečius, rugius, kukurūzus, cukrinius runkelius ar bulves.

Darbo planavimas

Susiskirstykite į grupes po 5–6 mokinius. Pasirinkite netoli mokyklos esantį ūkį. Naudingiausia būtų kiekvienai grupei vykti į skirtingos specializacijos ūkį.

Aptarkite, kokie jūsų apsilankymo ūkyje tikslai, ką norite sužinoti. Pasiskirstykite darbus:

- Kuris iš jūsų parengs klausimus?
- Kas kalbės su ūkininku ir jo šeimos nariais?
- Kuris fotografuos?
- Kas ruoš plakatą?

- Kada įkurtas ūkis?
- Kaip ilgai kito ūkis (dirbamosios žemės plotas, dirbančių žmonių skaičius, auginami kultūriniai augalai, laikomi gyvuliai ir kt.)?
- Kokia ūkio specializacija?

- Kokių gyvulių ir paukščių laikoma? Kiek jų?
- Kaip laikomi gyvuliai (visus metus tvarte, vasarą ganomi)?
- Kuo ir kaip dažnai šeriami gyvuliai?
- Ūkininkas pašarų pasigamina pats ar naudoja pirkinius?

- Kokių kultūrinių augalų auginama? Koks plotas jais apsėtas?
- Kuo tręšiama dirva?
- Ar naudojama chemikalų kenkėjams ir piktžolėms naikinti?

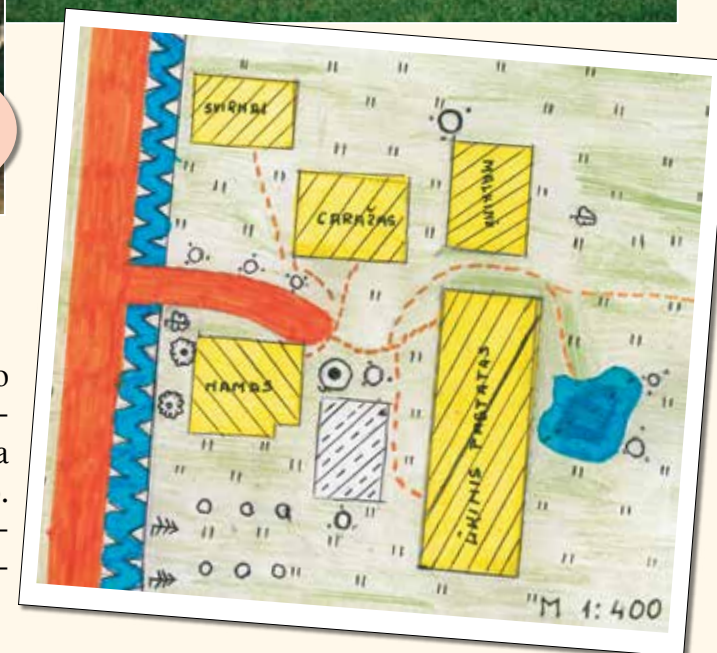
- Kur laikomas ir parduodamas nuimtas derlius?
- Kiek pieno per dieną primelžiama iš vienos karvės?
- Kaip ir kur iš ūkio išvežamas pienas?
- Kur vežami skersti mėsiniai galvijai?
- Kokia technika naudojama lauko darbams ir gyvuliams prižiūrėti?

- Ar ūkyje yra sodas, daržas? Kokių čia auginama augalų?

- Kurių maisto produktų ūkininko šeima perka parduotuvėje, o kurių pasigamina?
- Kokią paramą iš valstybės ar įvairių fondų gauna ūkininkas?
- Ar ūkininkas priklauso žemės ūkio kooperatyvui?

Kaip pateikti projektinio darbo rezultatus?

Ūkio planą, fotografijas suklijuokite ant didelio popieriaus lapo, užrašykite, nupieškite tyrimo rezultatus. Gausite plakatą, kuriame bus sukaupta įvairios informacijos apie pasirinktą ūkį (fermą). Pakabinkite plakatą klasėje ir supažindinkite kitas grupes su tyrimo rezultatais. Pasakojimą galite iliustruoti filmuota medžiaga.

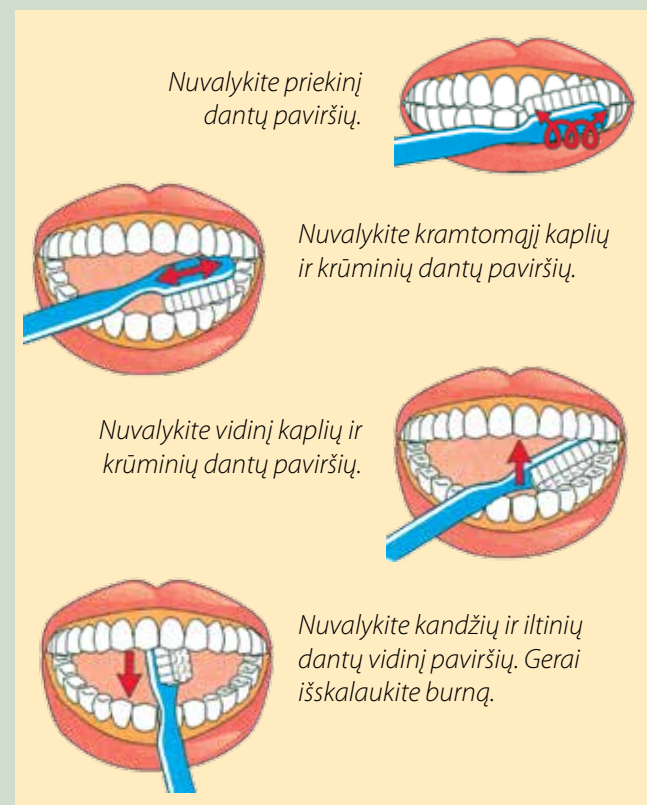

Valome dantis

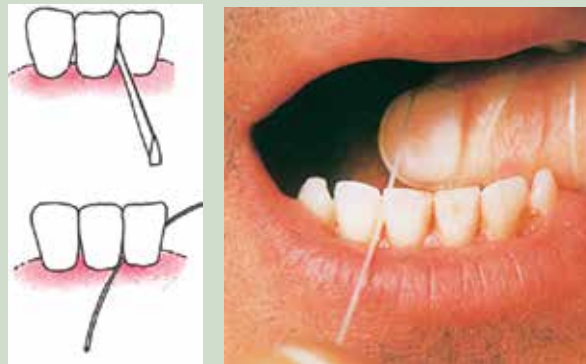
Jei norite turėti sveikus dantis, privalote juos nuolat tinkamai prižiūrėti. Valykite dantis dukart per dieną: ryte po pusryčių ir vakare prieš miegą. Kai vakare išvalote dantis, daugiau nevalgykite ir negerkite gėrimų, nebent vieną kitą gurkšnelį vandens.

Kaip valyti dantis?

Prieš valydami dantis, išskalaukite burną. Taip pašalinsite dalį maisto likučių. Dantis valykite 2–3 minutes. Šepetėlį judinkite įvairiomis kryptimis, atlikite sukamuosius judesius (ilustracijose parodyta rodyklėmis). Itin kruopščiai valykite giliau esančius krūminius dantis. Šepetėlį spauskite, bet ne per stipriai.

Tarpdančius valykite mediniu dantų krapštuku. Galite naudoti ir specialų siūlą. Jo galus apvyniokite ant abiejų rankų rodomųjų pirštų, įsprauskite į tarpdančių, prispauskite nykščiais ir švelniai traukite palei danties kraštą.

Dantų šepetėlis

Įsigykite patogų dantų šepetėlį. Jų būna minkštų, vidutinio kietumo ir kietų. Jums geriausiai tiks minkštais arba vidutinio kietumo šereliais. Atkreipkite dėmesį į šepetėlio galvutę. Jos nugarėlė turėtų būti iš minkštos grublėtos medžiagos. Valant dantis, ji švelniai nubrauks apnašas nuo vidinio burnos ertmės paviršiaus. Po 2–3 mėnesių naudojimo šepetėlio šereliai išsiskečia. Tai rodo, kad laikas jį keisti.

Dantų pasta

Dantų pastų sudėtis labai panaši, dažniausiai skiriasi tik skoniu. Tačiau reikėtų rinktis pastą su fluoru. Ši medžiaga padeda atsinaujinti dantų emaliui. Nenaudokite dantis balinančių pastų. Jums tikrai jų nereikia.

Mobilioji programėlė – moko ir padeda

Dantų priežiūra yra gana nuobodi veikla. Ne nuostabu, kad vaikams neretai pritrūksta kantrybės ir jie prastai išsivalo dantis. Kartais tai daro netaisyklingai arba nereguliariai ir niekas jiems nepasako, kas blogai. Dėl to vaikų dantys pradeda gesti anksčiau negu galėtų, jei būtų tinkamai prižiūrimi.

Išmaniajame amžiuje galite rasti daugybę šaltinių, kurie padės tinkamai rūpintis dantimis. Vienas iš tokių pagalbininkų – mobiliosios programėlės. Jas galite įdiegti savo mobiliajame įrenginyje parsisiuntę iš Google Play, App Store, Windows Phone Store ir kitų parduotuvių. Žemiau aprašytos kelios naudingos programėlės. Aišku, jų yra daugiau ir nuolatos sukuriama naujų. Parsisiųskite ir naudokitės!

Brush DJ

Nemokama programėlė skirta iOS ir Android įrenginiams. Ji turi grotuvą, kuris ima muzikinius kūrinius iš bylų talpyklos. Klausydami mėgstamų dainų, galėsite valyti dantis tiek laiko, kiek siūlo odontologai. Mat grotuvas visus kūrinius groja lygiai 2 minutes ir dar primena, kad reikia išsivalyti tarpdančius ir išskalauti burną. Įvedę atitinkamus duomenis, sulauksite ir daugiau priminimų. Pavyzdžiui, programėlė paragins keisti šepetėlį arba pasiūlys apsilankyti pas odontologą. Rasite taip pat informacinių bylų, kuriose pateikiama daug naudingos informacijos apie dantų priežiūrą.

Let's Brush Free

Nemokama programėlė skirta iOS įrenginiams. Turi taip pat grotuvą, kuris ima muzikinius kūrinius iš bylų talpyklos. Programėlė leidžia pasirinkti įprastą 2 minučių dantų valymo laiką arba jį pailginti iki 3 minučių (tiems, kas nori stropiau išsivalyti dantis). Galima reguliuoti garsą. Valantis dantis, programėlė rodo viršutinio ir apatinio žandikaulio vaizdą.

Burna padalyta į ketvirčius, kiekviename iš jų dar skiriama vidinė, išorinė ir viršutinė (kramtomoji) dantų dalis. Programėlė specialiu signalu primena, kada nuo vienos vietos valymo reikia pereiti prie kitos. Galima pasirinkti garsinį, šviesinį, vibracinį signalą arba bet kurių šių signalų derinį.

Cavity Free 3D

Nemokama programėlė skirta iOS ir Android įrenginiams. Ji vaizdžiai rodo, kaip reikia taisyklingai valyti dantis šepetėliu, siūlu, kaip prižiūrimi dantys su kabėmis.

